

6 YOSHDAN 7 YOSHGACHA BOLALAR RIVOJLANISHIDAGI O'ZIGA XOSLIKLAR

Azimova Ziyoda Ergashevna

p.f.d, professor

Omonboyeva Muxlisa

Andijon davlat pedagogika instituti (tayanch- doktorantura)

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi (6-7) bo'lgan bolalarning o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlari: 6-7 yosh, xususiyat, mantiqiy fikrlash, intellekt, pedagog, kompyuter o'yinlari, kompetensiya.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida tayyorlov guruhidagi tarbiyalanuvchilarning yosh xususiyatlari, hayot ostonasining eng qiziqarli bosqichlaridan biridir. Dunyoni, atrof olamni, san'at va ijodkorlikni anglash imkoniyat eshiklari ochilishi bilan birgalikda, bu yosh vakillari sekin – astalik bilan eng muhim hodisaga tayyorgarlik ko'radilar, ya'ni maktab ta'limiga. Bu yosh davri nafaqat qiziqarli, balki ota-onalar va tarbiyachi- pedagoglar uchun ham birdek mas'uliyatni talab etadi. 6 yoshgacha bo'lgan bolalarning kayfiyatlari odatda tez o'zgaruvchan bo'ladi, bunga sabab ular xissiyotlariga bo'ysunishidir, bu esa tabiiy jarayon xisoblanadi. 7 yoshdan boshlab bolaning aqliy rivojlanishi jadallik bilan oshadi. Bu yosh vakillari hissiyotlarsiz ham o'zlari uchun zarur bo'lgan jarayonni tushuntira bera oladilar. Aynan shu yoshda bolalar o'zlarini shaxs sifatida anglashni boshlaydilar, ularda noodatiy argumentlarga asoslangan fikrlari paydo bo'ladi.

Bu yosh vakillari o'zlari uchun qulay bo'lgan o'yinlarni tanlaydilar va ushbu o'yinlarni bir necha kundan- bir necha hafta mobaynida o'ynaydilar. Bu o'yinlar yordamida bola nafaqat bo'sh vaqtini o'tkazadi, balki o'yin orqali ilk tasavvur ko'nikmalarini shakillantiradi. ¹Aynan mantiqiy kompyuter o'yinlari bu yoshdagi bolalarning intellektini rivojlanishi uchun chinakkamiga yordamchi vazifasini o'taydi. 6-7 yoshli bolaning shaxsiy rivojlanishi 2 muhim omilni o'z ichiga oladi: atrof olam qanday tuzilgan va atrof olamdagi o'zining o'zni. Boshqa insonlardan farqi, qanday bo'lgan va qanday bo'lishni hohlaydi kabi savollarga dadil javob bera oladi.

¹ Электронный каталог –Блонский,П.П. возрастные особенности детей

Odatda qizlarda o'g'ir bosiqlik jarayoni kuzatilsa, o'g'il bolalarda buning aksi bo'lib, ular sezirarli ravishda faollashadilar. Bu holat ularga tashqi olamni o'rganish uchun keng imkoniyat yaratadi. O'yin turlariga keladigan bo'lsak, 6-7 yosh vakillari genderlik tamoyiliga bo'ysungan holda o'yinni tanlaydilar. Kompyuter o'yinlarini tanlashda ham bu tamoyilni oldinga surgan holda qiz bolalar "do'kon", "qo'g'irchoq", "maktab" kabi o'yinlarni tanlasa, o'g'il bolalar "poyga", "hayvonlar" kabi o'yinlarni ma'qul ko'radilar.

Psixik jarayonlarni rivojlanishi

Maktabga tayyorlov guruhidagi tarbiyalanuvchilarining yana bir ajralib turuvchi yosh xususiyatlaridan biri ularning ixtiyoriy diqqati, ko'rish va tinglash orqali eslab qolish ko'nikmalarining yuqori darajada rivojlanishidir. Bu yoshda bola o'zi anglagan holda diqqati va hotirasini turli ob'yektlarga yo'naltira oladi. ²

Mantiqiy fikrlash va intellektual rivojlanish

Mantiqiy fikrlash bu yoshga kelib jadallik bilan rivojlanadi.. Bu yoshda bolalar ayrim qonuniyatlarni tushunishi va ushbu qonuniyatlar asosida bir nechta vazifalarni bajaraolishi zarurdir. Bolalarda mantiqiy kompyuter o'yinlari orqali intellektini rivojlantirishning eng munosib davr maktabga tayyorlov yoshiga to'g'ri keladi. Bolalar predmetlar orasidan oshiqchasini topaolishi, sonlar ketma-ketligini to'g'ri joylay olishi, ranglarni predmetlarga mos bo'lgan holda tanlay olish kabi mantiqiy kompyuter o'yinlari bolalarning intellektual rivojlanishi uchun xizmat qiladi. Mantiqiy fikrlash sekin – astalik bilan shakllanadi: predmetlarni xususiyatlariga ko'ra ajratishni, taqqoslashni, umumlashtirishni o'rganadilar. Bu davrda bolalarga mantiqiy kompyuter o'yinlari yoqishi isbotlangan bo'lib, ular bu jarayon orqali intellektini rivojlantiradilar.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 22.12.2020 yildagi 802-son qaroriga muvoffiq Maktabgacha ta'lim va tarbiya davlat standarti tasdiqlangan bo'lib. Ushbu qarorda maktabgacha yoshdagi (6-7) bolaning rivojlanishida davlat standartlari belgilangan va ular quyidagilarni tashkil etadi:

Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) bolaning umumiy muhim kompetensiyalari

12. Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) bolaning umumiy muhim kompetensiyalari quyidagilardan iborat:

kommunikativ kompetensiya — muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko'nikmasi;

² <https://shkolaveka.ru/articles/vozzrastnye-osobennosti-detej-6-7-let/>

o‘yin kompetensiyasi — bolaning o‘yin jarayoni va uni tashkil qilishda tajriba, bilim va ko‘nikmalardan ijodiy foydalanishi. O‘quv-tarbiyaviy faoliyat uchun asos hisoblanadi;

ijtimoiy kompetensiya — hayotiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda axloq qoidalari va me‘yorlariga rioya qilgan holda o‘zini tutish mahorati; bilish kompetensiyasi — atrofdagi olamni ongli ravishda idrok qilish va olingan bilim, ko‘nikma, malaka va qadriyatlardan o‘quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun foydalanish.

2-§. Bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalari

13. Bolaning kompetensiyalari bola rivojining quyidagi sohalorida belgilanadi:

jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzining shakllanishi;

ijtimoiy-hissiy rivojlanish;

nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari;

bilish jarayonining rivojlanishi;

ijodiy rivojlanish.

3-§. “Jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzini shakllantirish” sohasi kompetensiyalari

14. “Jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzining shakllanishi” sohasidagi o‘quv-tarbiyaviy faoliyat yakunlanganidan so‘ng 6-7 yoshli bola:

-o‘z imkoniyatlari va yoshi bilan bog‘liq jismoniy rivojlanish me‘yorlariga mos ravishda jismoniy faollik ko‘rsatadi;

-turli harakatchanlik faolligini uyg‘un ravishda va maqsadli bajarishni biladi;

-turli hayotiy va o‘quv vaziyatlarida mayda motorika ko‘nikmalaridan foydalanadi;

-o‘z harakatlarini hissiyot va sezgi organlari yordamida boshqaradi;

-shaxsiy gigiyena malakalarini qo‘llaydi;

-sog‘lom turmush tarzi va ovqatlanish asoslarini biladi;

-xavfsiz hayotiy faoliyat asoslari qoidalarga rioya qiladi.

4-§. “Ijtimoiy-hissiy rivojlanish” sohasi kompetensiyalari

15. “Ijtimoiy-hissiy rivojlanish” sohasidagi o‘quv-tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so‘ng 6-7 yoshli bola:

-o‘z “Men”i va boshqa insonlarning hayotiy faoliyat muhitidagi roli to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘ladi;

-o‘z hissiyotlarini boshqaradi va ularni vaziyatga mos ravishda ifodalaydi;

-o‘z g‘alalarining hissiyotlarini farqlaydi va ularga mos ravishda javob beradi;

-kattalar va tengdoshlar bilan vaziyatga mos ravishda muloqot qiladi;

-murakkab vaziyatlardan konstruktiv chiqish yo‘llarini topadi.

5-§. “Nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari” sohasi kompetensiyalari

16. “Nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari” sohasidagi o‘quv-tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so‘ng 6-7 yoshli bola:

- nutqni eshitadi va tushunadi;
- o‘z nutqida to‘g‘ri talaffuz, qulay grammatik shakllar va xilma-xil gap konstruksiyalaridan foydalanadi;
- ikkinchi tilni o‘rganishga qiziqish namoyon qiladi;
- ikkinchi tilni egallash bo‘yicha dastlabki bilimlarini ko‘rsatadi;
- badiiy adabiyot asarlariga qiziqish namoyon qiladi;
- so‘zning lug‘aviy, bo‘g‘inli va fonetik tuzilishi to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘ladi;
- turli ma‘no shakllarini mustaqil ravishda tuzish va so‘zlab berishni biladi;
- yozishning dastlabki malakalari va vositalaridan foydalanishni biladi.

6-§. “Bilish jarayonining rivojlanishi” sohasi kompetensiyalari

17. Bilish jarayonining rivojlanishi sohasidagi o‘quv-tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so‘ng 6-7 yoshli bola:

- bilim olishga faol qiziqishni namoyon etadi;
- o‘quv va hayotiy faoliyat uchun axborotni mustaqil ravishda topadi va undan foydalanadi;
- predmetlar, voqealar va ko‘rinishlar o‘rtasidagi oddiy aloqalarni tushunadi va ularni yaxlit bir butunlik sifatida idrok qiladi;
- raqamlar, hisob-kitobni biladi va ularni hayotda qo‘llaydi;
- makon, shakl va vaqtga mos ravishda ish tutadi;
- elementar matematik hisoblashlarni amalga oshiradi;
- atrof muhitdagi voqea-hodisalar va ko‘rinishlarni kuzatadi hamda tadqiq qiladi;
- atrof muhitga nisbatan ehtiyotkorona va g‘amxo‘r munosabatni namoyon etadi.

7-§. “Ijodiy rivojlanish” sohasi kompetensiyalari

18. “Ijodkorlik” sohasidagi o‘quv-tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so‘ng 6-7 yoshli bola:

- san‘at va madaniyatga qiziqish namoyon qiladi;
- milliy an‘analarni qadrlaydi va ularni kundalik hayotning bir qismi sifatida idrok etadi;
- san‘atning muayyan turini afzal ko‘rishini mustaqil ravishda ifodalaydi;
- olingan bilim va ko‘nikmalardan turli hayotiy vaziyatlarda o‘z ijodiy rejalarini tuzish va tatbiq qilish uchun foydalanadi;

-insonning dunyoni o'zgartirishdagi yaratuvchanlik rolini tushunadi.³

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Электронный каталог –Блонский, П.П. возрастные особенности детей
2. <https://shkolaveka.ru/articles/vozrastnye-osobennosti-detej-6-7-let/>
3. <https://lex.uz/docs/-5179335>

---

³ <https://lex.uz/docs/-5179335>